

Ankara Deprem Dayanışma Platformu Mülteci Komisyonu Depremden Etkilenen Mültecilerin Hukuki Durumu ve Haklarına Dair Bilgi Notu

AFAD'ın depremden sonra yayımlamaya başladığı basın bültenlerinde mültecilere dair hiçbir bilgi paylaşılmamıştır. Depremden etkilenen mültecilerin durumuna ilişkin olarak, deprem öncesinde olduğu gibi resmi kurumlardan doğru herhangi bir veri paylaşımı yok. Afet bölgesindeki mültecilerin durumu ve bu bölgeden ayrılmalarına ilişkin ortaya çıkan belirsizliklere dair Göç İdaresi Kurumu'nun yayımladığı genelgede seyahat ve barınma iznine dair açıklamalar mevcut. 7 Şubat'ta yayımlanan ilk genelgede "*deprem nedeniyle mağdur olan uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki yabancıların yakınlarının bulunduğu illere yol izin talepleri gündeme geldiği*" belirtilmiş ve deprem bölgesinden çıkmak isteyen mültecilere ilişkin olarak

- 1- Yol izin belgesi düzenlenmeksizin çıkışlarının sağlanması,*
- 2- İstanbul hariç olmak üzere gittikleri illerde il göç idaresi müdürlüklerince kendilerine 90 gün süreli yol izin belgesi düzenlenmesi,*
- 3- Depremden etkilenen illerde ikametli yabancıların yol izin belgesi olmaksızın kolluk birimlerince ikamet ili dışında yakalananların yakalandıkları ildeki il göç idaresi müdürlüklerine teslim edilmeleri ve bu durumdaki yabancılarla da il müdürlüklerinde 90 gün süreli yol izin belgesi düzenlenmesi*

şeklindeki kararlar duyuruldu.

Bu genelgede 90 gün olarak belirtilen seyahat izni bir hafta sonra yayımlanan bir başka genelgede "*görülen lüzum üzerine*" 60 güne indirilmiştir. Dahası, evvelce deprem bölgesi olarak ilan edilen 11 ili kapsayan karardan farklı olarak 5 şehirden oluşan iki ayrı bölgeye dair farklı bir karar alınmıştır. Buna göre

- 1. Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman ve Malatya illerinde ikamet eden yabancıların ortaya çıkan barınma ihtiyacından dolayı bahsi geçen 5 il dışında kalan tüm illere yol izni belgesi olmaksızın seyahatlerine izin verilmesi ve gittikleri ilde bulunan il göç idaresi müdürlüklerinde kendilerine 60 gün süreyle yol izin belgesi düzenlenmesi,*
- 2. Adana, Osmaniye, Şanlıurfa, Kilis ve Diyarbakır illerinde ise yabancıların deprem kaynaklı barınma ihtiyacından dolayı seyahatlerinde izin belgesi başvurusunda bulunması gerekmekte olup yol izin belgesi başvurularının barınma imkânlarının olup olmadığı (ikamet ettiği binaların hasar durumu gözetilerek) ve mağduriyet durumu (afet kaynaklı tedavi ihtiyacı vb.) dikkate alınarak kayda kapalı illerde dâhil olmak üzere birinci maddede yer alan 5 il hariç*

tüm iller için değerlendirilmesi ve deprem dışı nedenlerle olan taleplerinde ise rutin işleyişin devam etmesi,

Depremden etkilenen illere Elazığ da dahil edilmiş olmasına rağmen bu bölgeden gelebilecek yabancıların dışarıda bırakıldığı görülmektedir. Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman ve Malatya illerinden gelecek olanların yol izin belgesinin bu illerden çıkmadan temin etmeleri gerekmezken, diğer 5 ile olan Adana, Osmaniye, Şanlıurfa, Kilis ve Diyarbakır' da ise bu belgeyi bu illerden çıkmadan evvel temin etmeleri, başvurularında ikamet ettiği binaların hasar durumu gözetilerek ve mağduriyet durumuna (afet kaynaklı tedavi ihtiyacı vb.) dikkat edilerek yapılması gerektiği söylenmiştir. Burada yol izin belgesi almak için gelen yabancıların başvurularında yabancıların ve yakınlarının iletişim ve adres bilgilerinin alınması, yabancıların adres bilgileri üzerinden ikamet adreslerine ilişkin hasar durumlarının sorgulanması gerektiği de söylenmiştir. Ancak ikamet adreslerine dair hasar durumu nasıl sorgulanacaktır, mağduriyet durumu değerlendirilirken beyan esasına göre mi hareket edilecek, herhangi bir belge istenecek midir? gibi soruların cevabı yer almaktadır.

Bununla beraber en önemli sorun olarak görülen, yol izin belgelerinin bitiminde depremzede olan mültecilerin Başkanlık tarafından yeni bir genelge çıkarılmaması halinde geldikleri illere dönmek zorunda olmalarıdır.

Mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi sadece kayıtlı oldukları illerde yer alan hastaneler üzerinden sağlanabilmektedir. Bu nedenle kişi hastane sevkiyle gelmediği takdirde başka bir ilde sağlık hizmetlerine erişemeyecektir. Bilindiği üzere depremzedeler geldikleri illerde doğal olarak bir hastaneye giderek sağlık kontrollerini yaptırmaktadırlar. Bu kontroller sırasında pek çok depremzedenin -olayın etkisiyle hissetmedikleri- vücudunda çatlaklar çıkmaktadır. Ya da kişilerin kronik rahatsızlıklarından dolayı sürekli olarak kullanmak zorunda oldukları ilaçları vardır. Mültecilerin bu hizmetlere geldikleri şehirlerde nasıl erişecekleri bilinmemektedir. Bununla beraber 60 gün süreli veya daha kısa süreli de olsa gelen çocukların geldikleri şehirlerde eğitime erişimlerinin nasıl olacağı da bilinmemektedir. Normal şartlarda çocuklar ikametlerinin kayıtlı olduğu bölgedeki en yakın okullardan eğitim almaktadır. Bu süreçte çocukların da eğitime katılımı olmayacaktır.

Yol izin belgesi olmaksızın gelen ya da gelmek zorunda kalan mültecilerin gittikleri ilin il göç idarelerine giderek muhakkak bir yol izin belgesi başvurusu yapmaları önemlidir. Aksi halde “kayıt ilini izinsiz terk” nedeniyle ilerleyen zamanlarda aleyhlerine işlem yapılması mümkündür.

Bu halde kayıt illeri dışında bulunan depremzedelerin buldukları göç idarelerine giderken herhangi bir belgeye ihtiyaçları olup olmadığı sorusu vardır. Ancak yayımlanan genelgelere buna dair de bir cevap bulunmamaktadır. Uygulamada aldığımız bilgiye göre bazı Kaymakamlıkların

kişilerin afetten etkilendiklerine dair bir belge verdiği bilinmektedir. Normal şartlarda ikamet adreslerinin bildirimini ile 13.02.2023 tarihli genelgede de yazdığı üzere binalarını hasar durumlarının göç personeli tarafından bakılabileceği yazılıdır, bu nedenle bir belge teminine gerek olmamalıdır. Fakat uygulama yeknesak bir şekilde yürütülmemektedir.

Bununla beraber mültecilerin gidecekleri şehirlerdeki yakınlarının kimlik bilgileri de istenmektedir. Kimi durumlarda ise bu yakınların birinci derecede yakın olması istendiği bilgisine ulaştık.

Yukarıdaki görselin Göç İdaresi Başkanlığının verdiği bilgiler üzerine UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) tarafından paylaşıldığı bilgisine ulaştık. **Yine göç idaresinin resmî sitesinde de paylaşılmayan genelgelerin uygulamada takdir yetkisinin idari personele bırakılması amacıyla bu bilgilendirmelere resmiyet kazandırılmadığını düşünmekteyiz.** Göç İdaresi Başkanlığı'nın internet sitesinin Arapça, Farsça ya da İngilizce olan sayfalarında da bu yazıda paylaşılan bilgilere yer verilmemektedir. 06.02.2023 tarihli duyuruda, depremin ardından Başkanlıkta ve depremin hissedildiği illerde kriz masası oluşturulduğu, deprem nedeniyle ikamet izin randevusu ertelenen illerin isimleri (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Kilis, Malatya, Batman) ve uluslararası koruma ve geçici koruma randevuları ertelenen illerin isimleri (Adana, Mersin, Kayseri, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Konya, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Kilis) yer almaktadır. <https://www.goc.gov.tr/duyuru2>

Görselde yer aldığı üzere, mülteci tahliyelerinin hava yolu ile yapılmayacağı, gittikleri şehirlerdeki kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanan konaklama imkanlarından yararlandırılmayacağı, başka bir ilde konaklama imkânı bulunmaması durumunda illerini terk etmemeleri ve buldukları yerlerdeki planlamaya göre hareket etmeleri gerektiği bilgilendirmeleri **ayrımcı uygulamalar** olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç İdarelerinin göç alanında çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarına ikamet ili dışında olan mültecilere barınma desteği verilmemesi yönündeki uyarı/söylemi de Ankara Çubuk'taki KYK yurduna Suriyeli sığınmacıların alınmadığı bilgisi de bu ayrımcı uygulamanın görüntüsüdür. Bununla beraber deprem bölgesindeki planlamanın ne olduğu belirsizdir. Kişilerin başta temel hijyen ihtiyaçlarının karşılanmasındaki zorluklarla beraber bu kış şartlarında bezden yapılmış çadırlar içerisinde kalmaları istenmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER) tüm deprem bölgelerine tercüme desteği (Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce, Rusça, Almanca ve Peştuca dilleri ile) vermeye devam ettiğini ve 06.02.2023 tarihinde YİMER'in Whatsapp ve Telegram hizmet kanallarının açıldığını duyurdu. Ayrıca 112 acil aramaları dahil depremle ilgili aramalarda bu dillerde tercüme desteğine ihtiyaç duyulması halinde de 157 numaralı hattın aranabileceğini, ayrıca 06.02.2023 tarihinde duyurduğu Whatsapp ve Telegram kanalları üzerinden 7 gün 24 saat hizmet veren aşağıdaki kanallara başvurabileceğini paylaştı:

YİMER Whatsapp destek numarası: +90 312 422 04 00

YİMER Telegram adresi: @Yimer157bot

<https://twitter.com/yimer157/status/1622480158434201600?s=20&t=nQkF8UGjaoF9LthJ6pfmB>

[A](#)

Sığınmacı Hakları Platformu üyesi Taha El Ghazi nin açıklamalarına göre, Türkiye'de depremde hayatını kaybeden Suriyeli sayısı 6700 civarındadır. Geri Gönderme Merkezlerinde ise, Hatay' da 450 kişinin serbest bırakıldığı, bunlar dışında sayısı bilinmeyen mültecilerin Ankara ve Adana'da bulunan Geri Gönderme Merkezlerine götürüldüklerini söylemiştir.

Ankara'daki Akyurt Geri Gönderme Merkezine 16.02.2023 tarihinde komisyon üyesi avukat arkadaşımızın yaptığı ziyarette görüştüğü iki avukat Hatay'daki sadece kendi müvekkillerinden 6 mültecinin Ankara'ya nakledildiği bilgisini paylaşmıştır. Yine burada yaptığı bir müvekkil görüşmesinde bazı günler odaların kapasitesinin üstünde sığınmacı ile kaldıklarını iletmiştir. Bunun nedeninin deprem bölgesinden getirilen sığınmacılar olduğu düşünülmektedir. Son olarak bölgede yabancılardan boşalan Geri Gönderme Merkezleri odalarına depremden etkilenen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yerleştirildiği bilgisine ulaşılmıştır.